

מראי מקומות- קידושין ב'

לקמן (ט') דאי"צ אמירה, וכ' דכן משמע מסתימת הפוסקים.

(ד) **ובביאה- פרש"י** דבביאה אמר התקדשי לי בביאה זו. והק' **רעק"א**, למה צריך לומר "לי", הרי בשלמא בכסף ובשטר, צריך לומר כן שלא נאמר דמקדשה בשליחות לאחר, אבל בביאה אין שייך זה, והניח בקו'. ואי' **בשיעורי ר' דוד פוברסקי** (אות מ"ג), דלפי מה שנקטו האחרונים שהדיבור הוא חלק של המעשה קידושין עצמה (ולא רק גילוי דעת שלו), א"כ י"ל דצריך שיהי' הדיבור מוכיח מצד עצמו שמקדשה לו. **ומש"כ**

רש"י בביאה זו, אף דבכסף ובשטר לא כ' בכסף זה או בשטר זה, כ' **החי' הרי"ם** דדוקא בביאה צ"ל כן, לפי שמה שאומר לה לשון קידושין הוא בפני העדים קודם היחוד, ואח"כ מתייחד עמה, ואמר' הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה. וא"כ, אם לא אמר בביאה זו, אינו מבואר מהאמירה גופא על מה קאי, ואינו דומה לאמירה בשעת נתינת הכסף, דמוכח מיני' ובי' דמקדשה ע"י הכסף. **ומש"כ** רש"י לשון עתיד התקדשי לי בביאה זו, ובכסף ושטר אמר או כתב ה"א מקודשת לי, כ' **המהר"י בירב** דכיון שאין יכול לומר ה"א מקודשת לי בשעת הביאה, כמו דבכסף ושטר, לכן נקט לשון עתיד, דהיינו שבביאה שלעתיד תהי' מקודשת לו.

(ה) **וב"ה אומרים בפרוטה- פרש"י** של נחושת. וכ' **הרש"ש** דנראה דכוונת רש"י בזה הוא ליישב קו' **תוס'** (ד"ה וכמה), דהק' למה שאל המשנה דוקא כמה הוא פרוטה ולא כמה הוא דינר. וע"ז תי' רש"י דכיון דפרוטה נחשת היא, לכן משערה באיסור, דהוא כסף (וכמש"כ רש"י בהמשך), דמטבע היא לגבי נחשת. [וע"ע בפיה"מ להרמב"ם, דכ' דהפרוטה הוא חצי גרעין מכסף, ומשמע קצת דס"ל דהפרוטה עצמה הוא של כסף, ואולי בא רש"י לאפוקי מזה, דלא של כסף הוא אלא של נחושת.]

(ו) **ובשוה פרוטה- הק' הראשונים**, מנלן דאמר' שוה כסף ככסף בקידושין. ותי' **תוס'**, דנלמד מעבד עברי. והרמב"ן תי', דמסברא הוא, דכל מקום דאמרה תורה כסף, הוי שוה כסף

(א) **האשה נקנית- פרש"י**, לבעלה. ותמה בדברות **משה** (סי' כ"ג, הע' א') ע"ז, למה צריך רש"י לכותבה, למי שייך קנין של האשה אם לא בעלה (וע' במהר"י בירב שכ' דזה לאפוקי אמה העברי', ועמש"כ בדבר"מ להק' על צד זה). וביאר דרש"י משמיענו בזה חידוש גדול, דאין ענין של קנין רגיל באישות, דאין כאן דבר הנקנה כלל, אלא הוי "קנין" רק בשמא בעלמא, מצד האיסור שנעשה לעלמא, וע"ש שהאריך בזה. וע"ע בחי' **הרא"ה**, ומשמע דכוונתו לומר כהדברות משה.

(ב) **בכסף- נח' הסמ"ע** (חו"מ ק"צ, א') והט"ז (שם) בגדר קנין כסף בכל קניינים, דהסמ"ע ס"ל דהכסף הוא תחלת הפרעון, והשאר זוקף עליו במלוה, אבל אם נותן כסף שלא בתורת הפרעון, אי"ז קנין כסף ולא מהני. והט"ז השיג עליוט מהא דאשה נקנית, וכסף שלה ודאי אין שייך לכסף פרעון, וא"כ ע"כ קנין כסף אינו תחלת פרעון, אלא סתם מעשה קנין הוא. וכ' **האבני מלואים** (כ"ט, ב', ד"ה ולענ"ד) דאי"ז השגה, דודאי גם באשה שייך שיווי, ע"ש לראיתו, ולכן כ' דהיכא דמקדשה בפרוטה, הוי הפרוטה כל השיווי, אבל היכא דמקדשה במנה ונתן לה דינר, הרי השיווי הוא המנה, והדינר הוא תחלת הפרעון [ולכאור' לפי מש"כ הדברות משה הנ"ל, לכאור' אין מקום כלל לומר דהוי תחלת פרעון, ויש לע' בזה].

(ג) **בכסף ובשטר- פרש"י**, דבכסף אומר הר"א מקודשת לי, ובשטר כ' על השטר הר"א מקודשת לי. ויש לעי', האם צריך אמירה ג"כ בשטר, או האם סגי במה דכתוב בשטר. מדברי רש"י כאן משמע דאי"צ אמירה, אולם ע' **ברש"י על הרי"ף** שכ' "ונותן לה ואומר כן", ומבואר דצריך אמירה. וע' **במאירי** שהביא **מחכמי ההר** דס"ל דכיון דכתיב כל הנוסח בשטר, למה לי אמירה. אולם הביא מרביתו דחולקים וס"ל דאף בשטר צריך אמירה. וכן פסק **הבית שמואל** (קל"ו, ב') דצריך אמירה עם שטרו. אולם ע' בפני **יהושע** (ה: ד"ה אמר שמואל) דדייק מהגמ'

כסף צריך נתינה, וא"כ י"ל דאם מחובר הוא לקרקע, יש חסרון מצד דיני נתינה.

(ח) **מ"ש הכא דתני האשה נקנית, ומ"ש התם דתני האיש מקדש-** מבואר בגמ' דקו' הא' הוא על חילוק לשון קנין מלשון קידושין. וע' ברמב"ן שהעיר דלכאו' מעיקרא הו"ל להגמ' לדון אהא דכאן תני אשה והתם איש, ע"ש.

(ט) **דאסר לה אכ"ע כהקדש-** וכפשוטו זה הוי דמיון בעלמא, דכמו דמצינו בהקדש דאסור לכל העולם בשביל הקדש, כן קידושין. אולם ע' בשו"ע (אה"ע ל"ה, ט') דכ' דאם השליח אומר בטעות ה"א מקודשת ל"י, אין כאן בית מיחוש, דהקדש בטעות לא הוי הקדש, וביאר הגר"א (כ"ב) "דקדושין מטעם הקדש, כמ"ש ב, ב", ומבואר מדבריו דהוקשו דיניהם ממש (וע' לקמן דף ז' עוד בענין זה).

(י) **אי תנא קונה, ה"א אפי' בע"כ-** הק' הרשב"א, היכי הוה ס"ד דנקנית בע"כ, היכן מצינו הקנאה בעל כרחו של המקנה. ותי' דהא אי' בב"ב (מח:) דתליוהו וזבין זביני זביני, דאגב אונסא וזוזי גמר ומקני. וא"כ, י"ל דהכא בכה"ג מיירי, דלא הי' בע"כ ממש, אלא תליוהו וקדיש. ומה דלא מהני למעשה, זהו משום דקיי"ל התם כר' אשי דאמר התם דבאשה אינה מקודשת, דכיון שהוא עשה שלא כהוגן, יעשו לו שלא כהוגן, ומפקיעין הקידושין מיני'. וא"כ, דיוק זה של הגמ' הוא אליבא דר' אשי, ואמימר (דחולק שם וס"ל דמהני) יפרש כתירוץ קמא של הגמ'. והק' בחי' הגרנ"ט (צ"א), הא איך מהני הקידושין בע"כ, הרי קיי"ל דתליוהו וקני לא הוי קנין, וא"כ, נמצא שהאשה לא קנה המעות, ואיך מהני הקידושין. ובאמת כבר הק' הנתיבות (ר"ה, י"ח) כן בכל קנין, איך מהני הקנין, הרי המוכר לא קנה הכסף. ותי' הנתיבות דדמי החפץ אין שייך להקנין, אלא הקונה עושה מעשה קנין אחר, ונותן להמוכר המעות רק בתורת פרעון, וסגי בזה ליתן הכסף לרשותו, אבל לגבי עצם הקנין שפיר קונה הלוקח (וכ' בחי' הגרנ"ט דאה"נ, לפי"ז אם רוצה לקנות רק בקנין כסף, לא יועיל בכה"ג). אבל זה שייך רק בקניינים אחרים, אבל בקידושין צריך לקנותה בהכסף דוקא [דאין לומר דקנאה בשטר,

בכלל, ומה שצריכים לימודים בע"ע ובנזיקין ועוד, זהו משום סברא מיוחדת דה"א דלא אמרי' בהו שוה כסף ככסף, אבל בעלמא ודאי אמרי' כן מסברא. ובביאור מחלקותם, כ' הדברי יחזקאל (ל"ח, א') דנח' במהו כסף האמור בתורה, דתוס' ס"ל דכסף האמור בתורה הוא מתכת כסף, ושיעור פרוטה היינו חצי שעורה של כסף, נמצא דכסף יש לו חשיבות בעצמותו, וחשיבות זה לא נמצא בשוה כסף, וא"כ שפיר הי' מקום לומר דכוונת התורה לכסף דוקא, ולא לשוה כסף, ולכן צריך לימוד, דיכול ג"כ לקדש בשוה כסף. אולם הרמב"ן (והרשב"א דכ' כמותו) ס"ל דכסף היינו שויות, וא"כ אין שום חילוק מסברא בין כסף לשוה כסף, וא"כ מסברא יכולין לומר דשוה כסף ככסף (וע"ע בחי' ר' ארי' לייב [ס"ו] דחוקר כע"ז לענין מה דאמרי' כלל ופרט וכלל לרבות שו"כ ככסף לענין פדיון הבן, האם עיקר הדין הוא בכסף, והתורה חי' דיכול לפדות בשוה במקום הכסף, או האם הכלל ופרט וכלל מלמדנו דכסף לאו דוקא, ואין חילוק כלל בין כסף לשוה כסף, ע"ש).

(ז) **ובשוה פרוטה-** ע' רשב"א שהביא מהבעל העיטור דס"ל דמה דאמרי' שוה כסף מהני בקידושין, זהו רק במטלטלין, אבל בקרקע לא מהני. ונלמד מהא דמקשי' הוי' ליציאה, ומה יציאה במחובר לקרקע לא מהני, אף הוי' במחובר לקרקע לא מהני. והרשב"א בעצמו כ' לחלק בין קידושי כסף לקידושי שטר, דקידושי שטר פסולים במחובר כמו גט, אבל קידושי כסף כשר אף במחובר. וכ"כ הר"ן (א.), דרק קידושי שטר צריכים להיות דומה לגט, אבל קידושי כסף הקידושין הוא מפני שוויו, וא"כ אין חילוק בין אם מחובר הוא או לא, וכמו דאי"צ להיות המטבע טבוע לשמה. ובביאור מחלקותם, ע' בשיעורי ר' שמואל (ב') שביאר דאולי נח' בגדר הא דגט שהוא מחובר לקרקע פסול, דהרשב"א בגיטין כ' שהוא משום דכתיב ספר, וא"כ הפסול הוא בחפצא של הגט, ולכאו' זה אין שייך לדמות לכסף, שאין שייך לפסול חפצא של הכסף. אולם הריטב"א שם ביאר דהחסרון הוא מחמת שיש חסרון בנתינה, וא"כ י"ל דזה באמת שייך ג"כ בקידושי כסף, דגם בקידושי

(ב) ותורה אקרי לשון נקבה, דכתי' תורת ד' תמימה וכו'- הק' המהרש"א, הא כתי' בתורה "וזאת התורה", ולמה הי' צריך להביא קרא מתהילים דתורה אקרי לשון נקבה. ותי' דכוונת הגמ' הוא לפרש למה נקרא התורה לשון נקבה, והיינו משום שהוא משיבת נפש אדם לדרך החיים, כמו האשה משיבת נפש היונק לחיים.

(ג) והא דתנן בז' דרכים בודקין את הזב, ליתני דברים- כ' הרשב"א, דאע"ג דשבעה לשון זכר הוא, ועד כאן הי' קשיא לן ליתני שלשה, ורק משום הכי הי' ק' ליתני דברים, וכאן לכאור' ל"ק כלום, מ"מ, כיון דתירץ הגמ' דהא מני ר"ש היא, דמשום דדרך האיש לחזור וכו' לכן תני דרכים, א"כ כל היכא דתני דרכים משמע דדרכו בכך הוא, ושפיר הק' דמהו הדרך זב. והמהרש"א הביא מת"י דקו' הגמ' הוא דליתני דברים, שהוא לשון זכר דוקא, ולא לשון דרך, שאינו דוקא לשון זכר.

דהא צריך שיהי' אגב הזווי גמר ומקני, וכאן אין שייך פרעון כמו בשאר קנינים, דאין שייך פרעון באשה], וא"כ איך מהני הקידושין. וכ' ליישב דשאני קנין כסף דקידושין משאר קנין כסף, דנהי דיכול להקנות לה הכסף ע"י הנאה וכדו', ואי"צ נתינה לידה כמו בגט, אולם גם נתינה לידה מהני, ואי"צ דוקא שתקנה הכסף, וסגי בנתינה לידה. וא"כ, שוב אין שייך להק' דהו"ל כתליוהו וקני, דהא אין צריכה לקנות הכסף כלל, ועדיף משאר קנין כסף, דצריך לקנות הכסף כדי לפעול הקנין כסף. אולם ע"ש בהמשך דכ' די"ל כן בכל קניני כסף, דאין המקנה צריך לקנות הכסף, וסגי במה שהוא נתון בידו [והידוש הוא, וגם בקידושין חידוש הוא, דבשלמא קידושי שטר, י"ל דהוי כגט, וסגי בנתינה, אבל קידושי כסף, לכאור' מהני מדין "כסף החזור", ומה שייך זה אם לא קנה הכסף, וצ"ע]. ובעצם קו' הרשב"א, דמהו החי' דקידושין בע"כ לא מהני, שמעתי לתרץ מהרה"ג ר' רפאל שמואלביץ זצ"ל ע"פ מש"כ הר"ן בנדרים (ל). דשאני קנין קידושין משאר קניינים, דהא אין האשה מכנסת עצמה לרשות הבעל, "אלא מכיון שהיא מסכמת לקידושי האיש, היא מבטלת דעתה ורצונה, ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר, והבעל מכניסה לרשותו". ולפ"ז שפיר הי' שייך לצדד דאולי גם יכול לעשות כן בע"כ. ועפ"ז ביאר הא דכ' רש"י ביבמות (יט:), הובא במסורת הש"ס כאן) דמה שצריך דעתה בקידושין הוא משום דכתיב והלכה והיתה לאיש אחר, מדעתה משמע. ולפי הנ"ל א"ש למה צריך קרא, דבאמת ה"א דאי"צ דעתה, אף מן התורה, קמ"ל קרא דצריך דעתה. ועוד הביא בשם יש מתרצים דהה"א הי' דמקשי' הוי' ליציאה, וכמו דגט מהני בע"כ, כן קידושין, וגם לפ"ז א"ש דברי רש"י הנ"ל.

(א) אי הכי, קשי קראי אהדדי- הק' הריטב"א, מהו הלשון "אי הכי", הלא בלא"ה ק' קראי אהדדי. ובאמת הביא יש שמוחקים הגירסא. והוא כ' לבאר הגירסא, דבשלמא אם היינו אמרי' דדרך יכול לסבול בין לשון זכר או לשון נקבה, א"כ אין שום קו', וכדאשכחן בדוכתי טובא שיש מילים שיכולים להיות לשון זכר או לשון נקבה. אבל לדידך, דאמרת דדרך עיקרו לשון נקבה, א"כ קשיא קראי ומתני' אהדדי דנקיט בהו לשון זכר.